

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЦАР Оксана Зіновіївна

УДК 336.027:334.72](477)

**ФІНАНСОВА САНАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В
ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент
Крупка Ігор Михайлович,
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
доцент кафедри аналітичної економіки та
міжнародної економіки.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Костирко Лідія Андріївна,
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля,
завідувач кафедри фінансів та банківської
справи;

кандидат економічних наук, доцент
Костецький Володимир Володимирович,
Тернопільський національний економічний
університет,
доцент кафедри фінансів суб'єктів
господарювання і страхування.

Захист дисертації відбудеться «30» березня 2017 р. о 11 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд. 115.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «28» лютого 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

проф. Майовець Є. Й.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Формування стратегії розбудови ринкової економіки в Україні зумовило значні зміни умов і принципів діяльності суб'єктів господарювання. Сьогодні в умовах загострення суспільних протиріч відбувається реформування національної економіки, проте надалі у вітчизняній господарській системі триває фінансово-економічна криза. Тому суб'єкти господарювання відчують дефіцит фінансових ресурсів, поширеним явищем є неефективний фінансовий менеджмент, наявність конфліктів між керівниками та власниками, низька стабільність підприємницьких структур, динамічне посилення конкуренції та невідповідність виробничих планів підприємств України їхньому фінансовому потенціалу. Зважаючи на це, потребує удосконалення процес фінансової санації в застосуванні нових підходів в управлінні підприємницькими структурами та забезпеченні їх сталого розвитку.

Однак воєнні дії на території України негативно позначились на діяльності більшості вітчизняних суб'єктів господарювання, які, втративши свою стійкість і платоспроможність, стали збитковими, відчули недостатність фінансових ресурсів та опинилися на межі банкрутства. Для запобігання виникнення кризових ситуацій на підприємствах важливе значення має вчасне діагностування ознак погіршення фінансового стану у майбутньому. Тому керівнику та менеджерам фірм надзвичайно важливо кваліфіковано вміти спрогнозувати причини і джерела виникнення кризових ситуацій і мати заздалегідь спроектований механізм їхнього запобігання та уникнення. Головне завдання такого підходу полягає у розробленні інструментальних методів і засобів, що дають змогу передбачати й аналізувати потенційні кризові ситуації, спроектувати варіанти процедур їхнього розв'язання і відповідну інформаційно-економічну базу управління. Утім, найефективнішим способом запобігання банкрутству суб'єктів господарювання є фінансова санація.

Проблеми антикризового управління і санації підприємств, зважаючи на їх актуальність, були предметом дослідження таких вчених: Е. Альтман, Є. Андрущак, О. Андреева, Л. Бартон, О. Бондар, Д. Ванькович, З. Варналій, Ю. Великий, В. Вітлінський, О. Волович, В. Грачов, С. Євєцьких, І. Зубрей, І. Карпунь, Т. Клебанова, А. Кондрашихін, О. Копилук, С. Корецька, І. Косарева, В. Костецький, Л. Костирко, О. Крехівський, М. Крупка, М. Кульчицький, Л. Лігонтенко, О. Майборода, І. Михасюк, О. Мозенков, Т. Пепа, О. Підхомний, В. Пономаренко, В. Прохорова, О. Раєвнева, О. Рудик, Г. Спрінгейт, С. Степурина, Г. Тельнова, О. Терещенко, В. Федорова, Д. Чессер, В. Шляхетко, А. Штангрет.

Враховуючи значний внесок вітчизняних та зарубіжних науковців у розв'язанні проблем, пов'язаних з управлінням фінансовою санацією суб'єктів господарювання, не всі аспекти цієї складної і багатогранної проблеми з'ясовано та належно обґрунтовано. Особливо це стосується оптимізації структури джерел формування капіталу суб'єкта господарювання з метою проведення його оздоровлення, комплексної оцінки динаміки фінансового

стану підприємницької структури, прогнозування на основі використання ризик-орієнтованого підходу.

Актуальність і важливість зазначеного зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету, завдання та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота – складова частина науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка за напрямом «Фінансові стратегії розвитку економіки України» (реєстраційний №0112U004029), у рамках якої теоретично обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення процесу фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання України в умовах трансформаційної економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- визначити сутність і економічний зміст поняття «санація суб'єктів господарювання»;
- обґрунтувати можливості використання зовнішніх та внутрішніх джерел фінансової санації вітчизняними суб'єктами господарювання;
- дослідити зарубіжний досвід фінансової санації підприємницьких структур та оцінити можливості його застосування в Україні;
- оцінити придатність методів діагностики кризового стану підприємств для розроблення дієвого механізму фінансової санації та обґрунтувати процедуру оптимізації структури джерел фінансової санації;
- удосконалити комплексу оцінку динаміки фінансового стану суб'єктів господарювання;
- розробити методичний підхід до оцінки санаційної спроможності вітчизняних фірм;
- обґрунтувати ризик-орієнтований підхід до прогнозування фінансової неспроможності суб'єкта господарювання;
- визначити напрями державної фінансової підтримки оздоровлення суб'єктів господарювання та комплекс заходів щодо підвищення ефективності участі держави у фінансовому оздоровленні;
- сформулювати модель реструктуризації неплатоспроможних підприємств в Україні.

Об'єктом дослідження є процес фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційні та методологічні засади проведення фінансової санації вітчизняних суб'єктів господарювання.

Теоретико-методологічною основою дослідження є методичні та теоретичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених за досліджуваною темою, інша спеціалізована література, матеріали міжнародних конференцій із проблем управління фінансовою санацією суб'єктів господарювання.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України з питань регулювання діяльності суб'єктів господарювання, фінансова звітність українських підприємств, офіційні дані Державної служби статистики України, теоретичні та методичні рекомендації вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали періодичних та монографічних видань.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи є загальнонаукові методи пізнання економічних явищ і процесів у безперервному їхньому розвитку і взаємозв'язку. Вирішення завдань, поставлених у дисертації, зумовило застосування методів логічного аналізу (при визначенні проблем і напрямів удосконалення фінансової санації суб'єктів господарювання); експертних оцінок (під час обстеження діяльності суб'єктів підприємництва); наукової абстракції, індукції, дедукції (у процесі дослідження сутності санації як економічної категорії); наукового пізнання економічних явищ (для уточнення класифікації ризиків та видів реструктуризації за різними ознаками); групування і порівняння (під час узагальнення інформації досліджуваних суб'єктів підприємницької діяльності); синтезу, порівняння і графічний метод (для наочного відображення результатів проведеного аналізу) тощо.

Наукова новизна одержаних результатів. У результаті комплексного дослідження особливостей фінансової санації суб'єктів господарювання в Україні одержано теоретичні та практичні результати, що містять таку наукову новизну:

удосконалено:

– комплексну оцінку динаміки фінансового стану суб'єктів господарювання на основі запропонованого інтегрального показника, що враховує основні параметри діяльності та дає змогу виявляти неплатоспроможність фірм, а також приймати відповідні рішення щодо перспектив розвитку підприємства на етапі складання прогнозів у рамках реалізації конкретних програм;

– методичний підхід до оцінки санаційної спроможності, який враховує вплив сукупності чинників (коефіцієнта оборотності оборотного капіталу, загальної ліквідності, частки поточних пасивів у капіталі, рентабельності реалізованої продукції) на зміни рентабельності капіталу. Це дає змогу за допомогою регресійного аналізу здійснити прогнозування фінансового стану суб'єктів господарювання;

– процедуру визначення оптимальної структури джерел фінансової санації, яка, на відміну від існуючих, враховує фінансовий ризик,

завантаженість капіталу та його середньозважену вартість, що дає змогу оцінити ефективність фінансової санації фірм;

– комплекс заходів щодо підвищення ефективності участі держави у фінансовому оздоровленні суб'єктів господарювання, зокрема: удосконалення механізму відновлення платоспроможності, підвищення відповідальності за доведення підприємства до банкрутства, посилення ролі інноваційних чинників у процесі проведення фінансової санації, участь власників в оздоровленні.

набули подальшого розвитку:

– визначення сутності понять: 1) «санація суб'єктів господарювання», яке, на відміну від існуючих, розкрито з позиції відновлення ліквідності та забезпечення конкурентоспроможності і фінансової стабільності за умови узгодження інтересів усіх зацікавлених суб'єктів; 2) «реструктуризація суб'єктів господарювання», яке розглядається як комплекс структурних перетворень, що здійснюється на системній основі за допомогою заходів інноваційного характеру, спрямованих на досягнення поставлених цілей;

– науково-методичні рекомендації щодо прогнозування фінансової неспроможності фірми на основі використання ризик-орієнтованого підходу, що розкривають порядок визначення меж ризику, інформаційне забезпечення, аналітичну оцінку ризику, визначення очікуваного ризику, вибір політики забезпечення фінансової спроможності підприємства, моніторинг ризику, перспективний аналіз. Це дасть змогу виявити і своєчасно нейтралізувати ризику у процесі фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання;

– пропозиції щодо можливостей упровадження в Україні зарубіжного досвіду функціонування системи фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання, а саме: захист інтересів кредиторів та власників; створення реєстру підприємств-банкрутів; створення спеціалізованої урядової установи, що забезпечує різні процедури банкрутства; здійснення контролю за змінами господарського законодавства;

– визначення можливостей використання зовнішніх та внутрішніх джерел фінансової санації вітчизняними суб'єктами господарювання;

– реструктуризаційна модель, яка конкретизує етапи та методи фінансової реструктуризації, що спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у поглибленні наявних та розробленні нових теоретико-методологічних засад реалізації фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України.

Науково-методичні положення дисертації знайшли своє застосування у навчальному процесі на економічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання», «Управління фінансовою санацією підприємств» (довідка

№4329-Н від 8.10.13 р.); на фінансово-економічному факультеті Інституту післядипломної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні навчальних дисциплін: «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Фінансова санація та банкрутство підприємств» (довідка №123 від 24.10.2013 р.) та Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під час викладання дисциплін «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання», «Управління фінансовою санацією підприємств», «Фінансова санація та банкрутство підприємств» (довідка №01-08/03/1379 від 18.10.2013 р.).

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у дисертаційній роботі теоретичні положення та практичні рекомендації щодо фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України допоможуть поліпшити фінансовий стан вітчизняних підприємств, що в майбутньому сприятиме стабілізації фінансової системи загалом.

Наукові результати дисертації використано у діяльності ТзОВ «Автовантажмаш» у частині аналізу динаміки ефективності функціонування підприємства з метою визначення відхилення фактичних результатів від максимальних (нормативних, оптимальних), які були досягнуті у минулих періодах діяльності. Запропонований автором показник оцінки динаміки фінансового стану дає змогу ТзОВ «Автовантажмаш» оцінити ефективність діяльності за тривалий період часу (довідка №50 від 17.10.13 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, висновки та практичні рекомендації, викладені у дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, які вийшли у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ідеї та результати, які становлять особистий внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації пройшли апробацію шляхом обговорення й отримали позитивну оцінку на таких всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: V Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів і студентів «Актуальні проблеми економічної системи України» (м. Черкаси, 2008 р.); Всеукраїнській студентській науковій конференції «Актуальні проблеми розвитку економіки України на макро-, мезо- та мікрорівнях» (м. Тернопіль, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством» (м. Луцьк, 2010 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів і студентів «Актуальні проблеми фінансової системи України» (м. Черкаси, 2011 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів і студентів «Актуальні проблеми фінансової системи України» (м. Черкаси, 2012 р.); Міжнародній науковій конференції «Сталий розвиток підприємств, регіонів, країн» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції

«Стратегія розвитку України в глобальному середовищі» (м. Сімферополь-Ялта, 2012 р.); I Всеукраїнській науково-практичній Інтернет конференції, присвяченій 100-річчю Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського «Актуальні дослідження економічного розвитку України» (м. Миколаїв, 2012 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 2012 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності» (м. Одеса, 2013 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни» (м. Макіївка, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні трансформації в умовах глобалізації: світовий та вітчизняний виміри» (м. Херсон, 2013 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний ріст в умовах державно-приватного партнерства» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.), X Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів і студентів «Актуальні проблеми фінансової системи України» (м. Черкаси, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Формування конкурентоспроможної національної економіки: світовий досвід та вітчизняні реалії» (м. Херсон, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Транснаціоналізація економічних систем: тенденції та перспективи розвитку» (м. Миколаїв, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Формування та ефективність використання фінансових ресурсів в економічній діяльності» (м. Чернігів, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Науково-економічний розвиток: менеджмент, фінанси та аудит» (м. Київ, 2015 р.).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 31 наукову працю загальним обсягом 10,82 друк. арк., з них 13 статей у фахових виданнях обсягом 7,54 друк. арк., у тому числі одна у співавторстві (особисто автору належить 7,31 друк. арк.) та 18 тез доповідей обсягом 3,28 друк. арк., у тому числі дві у співавторстві (особисто автору належить 3,06 друк. арк.)

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота викладена на 186 сторінках друкованого тексту і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 220 позицій та 12 додатків. Робота містить 21 таблицю і 26 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено предмет та об'єкт, сформульовано мету і завдання дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їхнє теоретичне і практичне значення, відображено апробацію, публікації, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі «**Теоретичні основи дослідження фінансової санації суб'єктів господарювання**» уточнено понятійно-категорійний апарат управління фінансовою санацією, визначено фінансові джерела санації, надано рекомендації щодо використання зарубіжного досвіду процедур банкрутства і санації суб'єктів господарювання в Україні.

У сучасній науковій літературі не існує єдиного підходу до тлумачення поняття «санація». Дослідження існуючих визначень дало змогу виділити дві основні групи. Автори першої під санацією розуміють лише фінансову допомогу, яку надають підприємству, науковці другої – сукупність усіх можливих заходів, які можуть сприяти оздоровленню фірми, що й дало змогу сформулювати власне розуміння даного поняття: санація – це комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на запобігання банкрутству суб'єкта господарювання і підтримку його діяльності, внаслідок відновлення платоспроможності й ліквідності в короткотерміновому періоді, та прибутковості і визначеного рівня конкурентоспроможності – у довготерміновому за допомогою усіх зацікавлених суб'єктів.

Створення ефективного механізму мобілізації та використання капіталу суб'єктів господарювання для формування умов їх виживання під час кризи й забезпечення фінансової стабільності та процвітання у перспективі є важливим завданням фінансового оздоровлення і запорукою отримання позитивних фінансових результатів, досягнення стратегічних цілей та зростання ринкової вартості підприємства загалом.

Внутрішні фінансові ресурси для проведення фінансової санації можуть бути досить швидко залучені, тому не вимагають особливого планування і сприяють підвищенню автономії у фінансуванні фірми та зростанню її репутації перед кредиторами. Проте, як свідчить досвід, більшість вітчизняних підприємницьких структур в умовах фінансової кризи не мають змоги реалізувати процес фінансового оздоровлення без формування капіталу із зовнішніх джерел, мобілізація якого не завжди є можливою і передбачає додаткові витрати на обслуговування боргів.

Ефективність системи банкрутства та ліквідації юридичних осіб суттєво впливає на їхню діяльність. В Україні вона недостатньо дієва, оскільки спостерігається низький показник відшкодування вимог кредиторів, висока витратність коштів від загальної вартості бізнесу і надто довгий процес відновлення платоспроможності боржника та/або визнання його банкрутом. Про це свідчить постійно зростаюча частка збиткових суб'єктів господарювання та загальне зниження кількості порушених справ про банкрутство (рис. 1).

Дослідивши механізм фінансового оздоровлення та ліквідації юридичних осіб в економічно розвинених країнах, вважаємо, що в Україні використання досвіду зарубіжних країн у сфері банкрутства допоможе вирішити такі проблеми: удосконалити практику реалізації процедур оздоровлення суб'єктів

господарювання, створити систему заходів спрямовану на усунення видатків навмисного банкрутства, підвищити рівень проведення ліквідаційної та санаційної процедури.

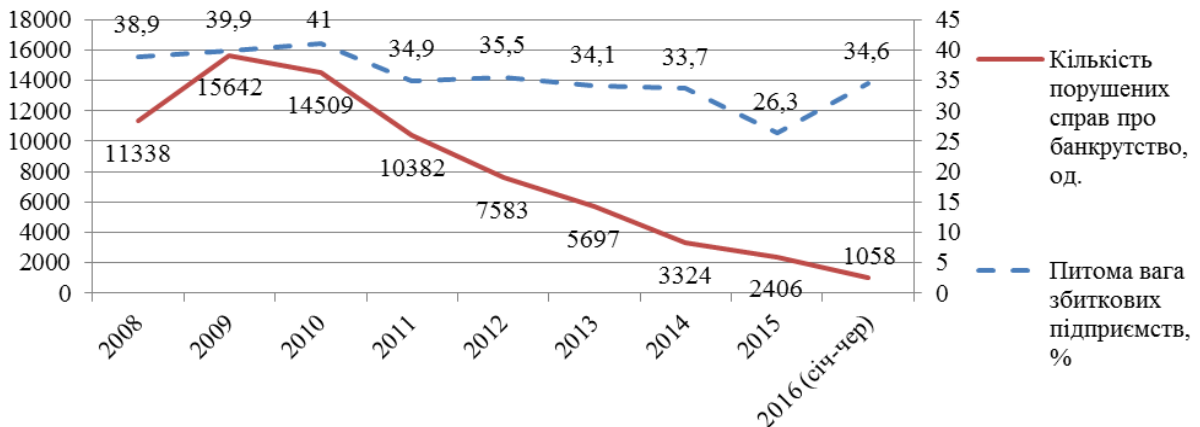


Рис. 1. Частка збиткових суб'єктів господарювання та кількість порушених справ про банкрутство в Україні

Джерело: побудовано автором за даними Статистичного щорічника України та Офіційного веб-порталу «Судова влада України».

У другому розділі «Інструменти прогнозування фінансової санації суб'єктів господарювання в Україні» проаналізовано методи діагностики кризового стану підприємства та визначення ймовірності його банкрутства, обґрунтовано підхід до оптимізації структури джерел фінансової санації, запропоновано способи оцінки санаційної спроможності фірм та інтегральний показник аналізу динаміки фінансового стану суб'єктів господарювання.

Найпоширенішими методами фінансової діагностики кризових явищ у підприємницькій діяльності в сучасних умовах є метод коефіцієнтів та експертних оцінок, дискримінантний аналіз, інтегральна і рейтингова оцінка, імітаційне моделювання й графічний метод. Перспективним сьогодні є розвиток стохастичного імітаційного моделювання з одночасним застосуванням експертних методів.

Для оцінки санаційного потенціалу суб'єкта господарювання у роботі спрогнозовано основні фінансові параметри, що характеризують його діяльність, а саме: рентабельності активів, оборотності оборотного капіталу та загальна ліквідність.

Оптимізація структури капіталу є одним із найбільш важливих і складних завдань, які вирішують у процесі управління фінансовою санацією суб'єкта господарювання. Оптимальною треба вважати таку структуру фінансових ресурсів (співвідношення використання власного і залученого капіталу), за якої досягається мінімальне значення завантаженості капіталу, фінансового ризику та середньозваженої вартості фінансових ресурсів.

Для визначення оптимальної структури капіталу побудовано показник, який враховує зазначені вище коефіцієнти:

$$\text{ПОК} = \frac{K_z}{\text{НКзк}} + \frac{K_{\text{фр}}}{\text{НКфр}} + \frac{\text{СЗВК}}{\text{НСЗВК}}, \quad (1)$$

де ПОК – показник оптимізації структури джерел фінансування підприємства; K_z – коефіцієнт завантаженості капіталу; $K_{\text{фр}}$ – коефіцієнт фінансового ризику; СЗВК – середньозважена вартість капіталу; НКз – нормативний коефіцієнт завантаженості капіталу; НКфр – нормативне значення коефіцієнта фінансового ризику; НСЗВК – планове оптимальне значення середньозваженої вартості капіталу.

За допомогою матричного методу побудовано моделі факторного впливу:

1) на рентабельність капіталу:

$$R_k = R_{\text{рп}} \times K_{\text{об}} \times K_{\text{зл}} \times K_{\text{пп}}, \quad (2)$$

де R_k – рентабельність капіталу; $R_{\text{рп}}$ – рентабельність реалізованої продукції; $K_{\text{об}}$ – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу; $K_{\text{зл}}$ – коефіцієнт загальної ліквідності; $K_{\text{пп}}$ – частка поточних пасивів у капіталі.

2) на коефіцієнт оборотності оборотного капіталу:

$$K_{\text{об}} = K_{\text{обдз}} \times K_{\text{соа}} \times K_{\text{звок}} \times K_{\text{сдк}} \times K_{\text{фр}} \times K_{\text{с}}, \quad (3)$$

де зміна кількості оборотів оборотного капіталу буде залежати від оборотності дебіторської заборгованості ($K_{\text{обдз}}$), структури оборотних активів ($K_{\text{соа}}$) (показує яку частку в оборотних активах займають активи у сфері виробництва), забезпечення власним оборотним капіталом оборотних активів у сфері виробництва ($K_{\text{звок}}$), співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ($K_{\text{сдк}}$), фінансового ризику ($K_{\text{фр}}$) та структури позикового оборотного капіталу ($K_{\text{с}}$) (частки у позиковому оборотному капіталі кредиторської заборгованості).

3) на загальну ліквідність:

$$K_{\text{зл}} = K_{\text{оав}} \times K_{\text{а/о}} \times K_{\text{оа/дз}} \times K_{\text{дз/кз}} \times K_{\text{кз/пп}}, \quad (4)$$

де на коефіцієнт загальної ліквідності суб'єкта господарювання впливають п'ять чинників, що визначаються такими відношеннями: оборотних активів та їх величини у сфері виробництва ($K_{\text{оав}}$); оборотних активів у сфері виробництва та обігу ($K_{\text{а/о}}$); оборотних активів у сфері обігу та дебіторської заборгованості ($K_{\text{оа/дз}}$); дебіторської та кредиторської заборгованостей ($K_{\text{дз/кз}}$); кредиторської заборгованості та поточних пасивів ($K_{\text{кз/пп}}$).

За допомогою методів елімінування можна визначити зміну рентабельності капіталу, коефіцієнта оборотності, загальної ліквідності та силу впливу на їхню зміну закладених у моделі чинників.

Для здійснення детальнішого аналізу санаційної спроможності суб'єктів господарювання України на основі моделей факторного впливу у роботі побудовані регресійні залежності:

- рентабельності капіталу:

$$R_k = -0,0558 + 0,8554 \times R_{\text{рп}} + 0,0067 \times K_{\text{об}} + 0,0219 \times K_{\text{зл}} + 0,0477 \times K_{\text{пп}}. \quad (5)$$

Коефіцієнт детермінації становить 0,9967.

- коефіцієнта оборотності оборотного капіталу:

$$\text{Коб} = 0,24077 + 0,3914 \times \text{Кобдз} + 2,9337 \times \text{Ксоа} - 0,39514 \times \text{Кзвок} - 0,00943 \times \text{Ксдк} - 0,02329 \times \text{Кфр} - 0,02245 \times \text{Кс}. \quad (6)$$

Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,9795.

- загальної ліквідності:

$$\text{Кзл} = -9,53025 + 1,05455 \times \text{Коав} + 7,9047 \times \text{Ка/о} + 1,08189 \times \text{Коа/дз} + 0,51241 \times \text{Кдз/кз} + 2,51452 \times \text{Ккз/пп}. \quad (7)$$

Коефіцієнт детермінації становить 0,92.

З метою проведення оцінки санаційної спроможності вітчизняних суб'єктів господарювання необхідно спрогнозувати основні параметри даних регресійних моделей і таким чином розрахувати рентабельність капіталу, коефіцієнт оборотності та загальну ліквідність на декілька періодів наперед.

Для аналізу динаміки фінансового стану фірми побудовано інтегральний показник (ПОДФС_i), що враховує головні параметри діяльності підприємства та розраховується за формулою:

$$\text{ПОДФС}_i = 1 \div \left[\begin{aligned} & \left(1 - \frac{\text{Ра}_{\text{факт}}}{\text{Ра}_{\text{макс}}} \right)^2 + \left(1 - \frac{\text{Ррп}_{\text{факт}}}{\text{Ррп}_{\text{макс}}} \right)^2 + \left(1 - \frac{\text{Кпл}_{\text{факт}}}{\text{Кпл}_{\text{норм}}} \right)^2 + \left(1 - \frac{\text{Квпк/зз}_{\text{факт}}}{\text{Квпк/зз}_{\text{норм}}} \right)^2 + \\ & + \left(1 - \frac{\text{Коб}_{\text{факт}}}{\text{Коб}_{\text{макс}}} \right)^2 + \left(1 - \frac{\text{Кзл}_{\text{факт}}}{\text{Кзл}_{\text{норм}}} \right)^2 + \left(1 - \frac{\text{Кдз/кз}_{\text{факт}}}{\text{Кдз/кз}_{\text{норм}}} \right)^2 + \left(1 - \frac{\text{Кс}_{\text{факт}}}{\text{Кс}_{\text{норм}}} \right)^2 + \\ & + \left(1 - \frac{\text{Кфс}_{\text{факт}}}{\text{Кфс}_{\text{норм}}} \right)^2, \end{aligned} \right] \quad (8)$$

де $\text{Ра}_{\text{факт}}$, $\text{Ррп}_{\text{факт}}$, $\text{Кпл}_{\text{факт}}$, $\text{Квпк/зз}_{\text{факт}}$, $\text{Коб}_{\text{факт}}$, $\text{Кзл}_{\text{факт}}$, $\text{Кдз/кз}_{\text{факт}}$, $\text{Кс}_{\text{факт}}$, $\text{Кфс}_{\text{факт}}$ – фактичне значення рентабельності активів і реалізованої продукції за чистим прибутком; коефіцієнтів платоспроможності, забезпечення власними і прирівняними до них коштів запасів і затрат, оборотності оборотного капіталу, загальної ліквідності, співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю, самофінансування, фінансової стабільності підприємства відповідно. $\text{Ра}_{\text{макс}}$, $\text{Ррп}_{\text{макс}}$, $\text{Кпл}_{\text{норм}}$, $\text{Квпк/зз}_{\text{норм}}$, $\text{Коб}_{\text{макс}}$, $\text{Кзл}_{\text{норм}}$, $\text{Кдз/кз}_{\text{норм}}$, $\text{Кс}_{\text{норм}}$, $\text{Кфс}_{\text{норм}}$ – максимальне (нормативне) значення рентабельності активів і реалізованої продукції за чистим прибутком; коефіцієнтів платоспроможності, забезпечення власними і прирівняними до них коштів запасів і затрат, оборотності оборотного капіталу, загальної ліквідності, співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю, самофінансування, фінансової стабільності суб'єкта господарювання відповідно.

Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємств може коливатися у таких межах: $(0; \infty)$. Збільшення запропонованого коефіцієнта буде свідчити про позитивну тенденцію.

У третьому розділі **«Основні напрями вдосконалення системи фінансової санації суб'єктів господарювання в Україні»** розкрито зміст основних підходів до прогнозування фінансової неплатоспроможності в умовах конкурентного середовища, охарактеризовано заходи фінансової реструктуризації фірм, надано пропозиції щодо удосконалення державної фінансової підтримки оздоровлення вітчизняних суб'єктів господарювання.

Ризик-, ресурсно- та програмно-орієнтований підходи до прогнозування фінансової неплатоспроможності можна використовувати на всіх фірмах незалежно від розмірів і форми власності. Вони дають змогу певною мірою прогнозувати ризикові події й виявити основні чинники зниження ризику. Найефективнішим, на нашу думку, є використання ризик-орієнтованого підходу, оскільки він спрямований на виявлення і своєчасну нейтралізацію ризиків. У залежності від їхньої специфіки розробляють стратегію управління ситуацією, яка дає змогу правильно оцінити її ризиковість, знайти оптимальний варіант виходу, враховуючи наявні у розпорядженні суб'єкта господарювання ресурси.

Основними перевагами ризико-орієнтованого підходу є отримання цінної, повної, достовірної, своєчасної та якісної інформації; аналіз впливу внутрішніх і зовнішніх чинників; визначення ризиків, які можуть впливати на діяльність фірми; порівняння результатів діяльності з можливими наслідками впливу ризику; використання методів оцінки ймовірності настання ризикової події; визначення можливих втрат, спричинених дією певного ризику; своєчасне розроблення планів, спрямованих на нейтралізацію ризиків; оцінювання відхилень фактичних результатів від планових; спостереження за результатами ризикових рішень; можливість оцінити реальний стан суб'єкта господарювання і визначити його приховані можливості й недоліки; виявлення слабких місць у діяльності підприємства і негайне реагування керівництва для недопущення втрат; контроль ризику для його уникнення; управління ризиками і врахування досвіду минулих періодів у порівнянні з сьогоденням.

Аналіз наявних у сучасній економічній літературі підходів до тлумачення поняття «реструктуризація суб'єктів господарювання» дав змогу сформулювати власне визначення цього терміну як комплексу структурних перетворень, що здійснюється на системній основі багатьма заходами, які носять інноваційний характер і спрямовані на досягнення поставлених цілей та швидку адаптацію до динамічних змін зовнішнього ринкового середовища.

Дослідження сучасних моделей реструктуризації суб'єктів господарювання дало змогу узагальнити підходи до їх побудови та розробити власний алгоритм, який наведено на рис. 2.

До основних заходів фінансової реструктуризації належать реструктуризація заборгованості перед кредиторами; одержання додаткових кредитів; збільшення статутного капіталу; заморожування інвестиційних вкладень та соціальних проектів.



Рис. 2. Модель реструктуризації суб'єкта господарювання

Джерело: розроблено автором.

Держава може бути безпосереднім учасником оздоровлення вітчизняних суб'єктів господарювання як за рахунок коштів державного, так і місцевого бюджетів. Урядова підтримка має стосуватися тих підприємств, які використовують її з максимальною віддачею, що у майбутньому сприятиме збільшенню надходжень до бюджету.

Зростанню ефективності державної фінансової підтримки сприятиме впровадження таких заходів: підвищення спеціалізації арбітражних керуючих; забезпечення паритетності захисту інтересів боржників і кредиторів; реалізація дієвого механізму відновлення платоспроможності боржника та запобігання майновим спекуляціям; розроблення єдиних стандартів, методики здійснення розрахунків, пов'язаних з оцінкою санаційного потенціалу та спроможності; надання власникам суб'єкта господарювання змоги брати безпосередню участь у проведенні санації; зменшення періоду процедури розпорядження майном боржника і провадження справи про банкрутство; передбачення жорсткішої адміністративної та кримінальної відповідальності за навмисне доведення до банкрутства; створення дієвого механізму державного управління інноваційним розвитком регіону та країни в цілому.

ВИСНОВКИ

Дослідження організації фінансової санації суб'єктів господарювання України в умовах фінансово-економічної кризи, яка є важливим і водночас складним елементом системи фінансового управління у державі, дало змогу зробити такі висновки.

1. Становлення та розбудова ринкової економіки в Україні породжує необхідність удосконалення наявних підходів до організації процесу фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання. Це вимагає уточнення окремих термінів та понять, що стосуються санації. Дослідивши існуючі підходи до тлумачення категорії «санація», запропоновано власне його розуміння, що сприятиме поглибленню теоретичних положень з управління фінансовою санацією.

2. Побудова ефективного механізму мобілізації та використання капіталу суб'єктів господарювання для створення умов їх виживання під час кризи та забезпечення фінансової стабільності у перспективі є важливим завданням фінансового оздоровлення та запорукою отримання позитивних фінансових результатів, досягнення стратегічних цілей та зростання ринкової вартості підприємства загалом.

3. Механізм фінансового оздоровлення та ліквідації юридичних осіб, що опинилися на межі банкрутства, суттєво відрізняється в економічно розвинених країнах і має свої особливості. У зв'язку з цим у роботі доведено необхідність застосування в Україні деяких елементів із процедури фінансової санації та банкрутства, що вже існують у розвинених країнах з ринковою економікою. Ефективне використання світового досвіду оздоровлення неплатоспроможних фірм дасть змогу українським підприємницьким структурам швидко реагувати на кризові явища як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, що в майбутньому призведе до поліпшення стану вітчизняної економіки в цілому.

4. З'ясовано, що метою діагностики банкрутства суб'єктів господарювання є встановлення стану об'єкта управління та розроблення комплексу заходів, спрямованих на його поліпшення. Для здійснення діагностики кризового стану підприємств та оцінки ймовірності банкрутства запропоновано низку критеріїв, зокрема: доступність вхідної інформації; чіткість сформульованих висновків; працемісткість розрахунків; вплив суб'єктивних чинників; залежність від достовірності статистичних даних; залежність від ресурсів обчислювальної техніки.

У роботі обґрунтовано показник для пошуку оптимальної структури фінансового забезпечення санації суб'єкта господарювання, який враховує параметри оборотності активів, фінансового ризику та вартості капіталу. Оптимальною треба вважати таку структуру фінансових ресурсів, за якої досягається мінімальне значення зазначених вище показників.

5. Для оцінки санаційного потенціалу у дисертаційній роботі побудовано моделі факторного впливу на основні показники діяльності фірми. За

допомогою розроблених моделей визначення санаційної спроможності підприємства можна проаналізувати його здатність до фінансового оздоровлення на основі прогнозування рентабельності капіталу, оборотності оборотних активів та загальної ліквідності. Дані показники запропоновано визначати за допомогою мультиплікативних факторних залежностей. Зазначені моделі придатні для оцінки санаційної спроможності як окремих суб'єктів господарювання, так і державних органів для конкретних видів економічної діяльності та економіки в цілому.

Проведений регресійний аналіз впливу визначених чинників на рентабельність капіталу, ліквідність та оборотність оборотного капіталу дав змогу зробити висновки про досить тісний зв'язок (коефіцієнти детермінації становлять 0,9967, 0,92 та 0,9795 відповідно) між змінними параметрами регресійних моделей та результируючим показником.

6. Доведено, що для оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання в динаміці треба враховувати низку критеріїв, що характеризують основні параметри фінансової діяльності. З цією метою побудовано показник оцінки динаміки фінансового стану підприємств, який є придатним для комплексного оцінювання фінансового стану як для окремого суб'єкта господарювання, так і для підприємницьких структур області, галузі чи національної економіки загалом. Використання такого підходу дасть змогу фірмам прогнозувати зміни у фінансовому стані та у разі потреби приймати відповідні антикризові заходи.

7. У роботі розкрито зміст основних підходів, спрямованих на зниження та передбачення дії ризикових подій у фінансовій сфері діяльності підприємств в умовах конкурентного середовища. На основі аналізу цих підходів доведено доцільність використання ризик-орієнтованого підходу, оскільки він дає змогу своєчасно виявляти ризики й управляти ними.

8. Уточнена класифікація реструктуризації за різними ознаками забезпечить правильний вибір моделей для суб'єкта господарювання залежно від поставлених цілей. Обґрунтована реструктуризаційна модель спрямована на формування та підтримання конкурентоздатності фірми у довготерміновій перспективі. Невід'ємною складовою процесу реструктуризації є фінансова реструктуризація, яка спрямована на структурну перебудову фінансової системи суб'єкта господарювання. Для забезпечення ефективного управління заборгованістю фірми запропоновано інноваційні процедури управління дебіторською і кредиторською заборгованістю. Проведення запропонованих заходів щодо фінансової реструктуризації надасть змогу забезпечити адаптацію до мінливого зовнішнього середовища та сприяє досягненню головної мети суб'єкта господарювання.

9. На сучасному етапі євроінтеграції України державі необхідно активізувати участь в оздоровленні суспільно важливих суб'єктів господарювання, які використовують її підтримку з максимальною віддачею та вийдуть на прибутковий рівень. У роботі визначено форми і методи такої

підтримки та розроблено пропозиції з вдосконалення чинного законодавства в сфері регулювання питань відновлення платоспроможності боржника, які сприятимуть підвищенню ефективності впливу держави на процеси оздоровлення неплатоспроможних суб'єктів господарювання в Україні, а також зменшенню кількості банкрутств у національній економіці.

У результаті виконаного дослідження обґрунтовано теоретичні положення і розроблено практичні рекомендації з удосконалення процесу фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Цар О. З. Оцінка ефективності санації суб'єктів господарювання в Україні / О. З. Цар // Формування ринкової економіки в Україні. – 2016. – Випуск 35. – Частина 2. – С. 280-286. – 0,63 д.а.
2. Цар О. З. Оцінка санаційної спроможності підприємств в Україні / О. З. Цар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – №6(145). – С. 154-158. – 0,51 д.а.
3. Цар О. З. Світовий досвід оздоровлення неплатоспроможних підприємств та можливості його застосування в Україні / О.З. Цар // Галицький економічний вісник. – 2013. – №2(41). – С. 34-42. – 0,81 д.а.
4. Цар О. З. Теоретичні аспекти аналізу санаційної спроможності підприємства / О. З. Цар // Формування ринкової економіки в Україні. – 2014. – Випуск 31. – С. 374-382. – 0,65 д.а.
5. Цар О.З. Вплив держави на процеси оздоровлення неплатоспроможних підприємств в Україні / О. З. Цар // Наука й економіка. – 2012. – Випуск 4(28) – Том 1. – С. 68-74. – 0,49 д.а.
6. Цар О. З. Фінансова реструктуризація як один із способів покращення фінансово-економічної діяльності підприємства / О. З. Цар // Формування ринкової економіки в Україні. – 2012. – Випуск 26. – Частина 2. – С. 296-302. – 0,55 д.а.
7. Цар О. З. Планування та фінансування санації підприємств в Україні / О. З. Цар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 7(170). – С. 146-150. – 0,56 д.а.
8. Цар О. З. Аналіз динаміки фінансового стану підприємств України / О. З. Цар // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси і право. – 2013. – №3(68). – 221-238. – 0,81 д.а.
9. Вятрович О. З. Реструктуризація як важливий спосіб забезпечення життєдіяльності підприємства / О. З. Вятрович // Економіст. – 2011. – №7. – С. 40-42. – 0,39 д.а.
10. Підхомний О. М. Діагностика загрози банкрутства підприємств у системі фінансової безпеки економіки України / О. М. Підхомний, О. З. Вятрович, О. В. Явна // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2009. –

Випуск 5. – Том 1. – С. 212-216. – 0,43 д.а. (автору належить 0,2 д.а., в яких висвітлено основні методи діагностики банкрутства суб'єктів господарювання та запропоновано низку критеріїв оцінки методів діагностики загрози банкрутства підприємств).

11. Вятрович О. З. Сутність ризик-орієнтованого підходу до процесів прогнозування фінансової неспроможності підприємства / О. З. Вятрович // Формування ринкової економіки в Україні. – 2010. – Випуск 21. – С. 79-85. – 0,66 д.а.
12. Вятрович О. З. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «санация підприємств» / О. З. Вятрович // Формування ринкової економіки в Україні. – 2011. – Частина 1. – Випуск 23. – С. 126-132. – 0,58 д.а.

Статті в іноземних наукових виданнях:

13. Цар О. З. Определение источников финансовой санации предприятий Украины / О. З. Цар // Экономика и предпринимательство. – 2013. – №11(40). – 822-825. – 0,47 д.а.

Публікації в інших наукових виданнях:

14. Цар О. З. Етапи планування та фінансування санаційних заходів підприємства / О. З. Цар // Науково-економічний розвиток: менеджмент, фінанси та аудит : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – Київ, 2015 – Ч.1. – С. 113-117. – 0,23 д.а.
15. Цар О. З. Аналіз зовнішніх джерел фінансової санації підприємств України / О. З. Цар // Формування та ефективність використання фінансових ресурсів в економічній діяльності : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Чернігів, 2014. – С. 60-63. – 0,22 д.а.
16. Цар О. З. Основні форми державної підтримки фінансового оздоровлення вітчизняних підприємств / О. З. Цар // Економічний ріст в умовах державно-приватного партнерства : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 118-120. – 0,18 д.а.
17. Цар О. З. Удосконалення нормативно-правового забезпечення фінансової санації підприємств України / О. З. Цар // Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності : Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса, 2013. – С. 89-91. – 0,18 д.а.
18. Цар О. З. Розробка моделі реструктуризації підприємства / О. З. Цар // Актуальні проблеми фінансової системи України : Збірник тез доповідей та виступів IX Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів. – Черкаси, 2012. – С. 205-207. – 0,13 д.а.
19. Цар О. З. Удосконалення теоретичних основ санації підприємств в Україні / О. З. Цар // Сталий розвиток підприємств, регіонів, країн : матеріали міжнародної наукової конференції – Дніпропетровськ, 2012. – С. 171-172. – 0,14 д.а.
20. Цар О. З. Особливості проведення санації підприємств в Україні / О. З. Цар // Стратегія розвитку України в глобальному середовищі : Матеріали

- VI Міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь-Ялта, 2012. – С. 117-122. – 0,21 д.а.
21. Цар О. З. Напрями удосконалення фінансової реструктуризації вітчизняних підприємств / О. З. Цар // Актуальні дослідження економічного розвитку України : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної Інтернет конференції, присвяченої 100-річчю Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2012. – С. 194-202. – 0,32 д.а.
 22. Цар О. З. Сутність поняття «реструктуризація підприємств» / О. З. Цар // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки : тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів. – Луцьк, 2012. – С. 429-431. – 0,15 д.а.
 23. Цар О. З. Оцінка підходів до прогнозування фінансової неспроможності підприємств / О. З. Цар // Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни : Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Макіївка, 2013. – С. 145-146. – 0,15 д.а.
 24. Цар О. З. Аналіз внутрішніх джерел фінансової санації підприємств України / О. З. Цар // Транснаціоналізація економічних систем: тенденції та перспективи розвитку : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв, 2014. – С. 196-198. – 0,23 д.а.
 25. Цар О. З. Участь держави у фінансовій санації підприємств в Україні / О. З. Цар // Соціально-економічні трансформації в умовах глобалізації: світовий та вітчизняний виміри : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон, 2013. – С. 81-83. – 0,13 д.а.
 26. Вятрович О. З. Вибір методики антикризової діагностики підприємства / О. З. Вятрович, О. В. Явна // Актуальні проблеми економічної системи України : Збірник тез доповідей та виступів V всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів. – Черкаси, 2008. – Том II. – С. 155-157. – 0,28 д.а. (автору належить 0,15 д.а., в яких розкрито найбільш поширені методи діагностики кризових явищ у підприємницькій діяльності).
 27. Вятрович О. З. Удосконалення методів антикризової діагностики суб'єктів господарювання / О. З. Вятрович, О. В. Явна // Актуальні проблеми розвитку економіки України на макро-, мезо- та мікрорівнях : Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції. – Тернопіль, 2008. – С. 13-14. – 0,17 д.а. (автору належить 0,08 д.а., в яких висвітлено кілька найбільш популярних методів діагностики кризового стану підприємства).
 28. Вятрович О. З. Класифікація ризиків за різними ознаками / О. З. Вятрович // Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Луцьк, 2010. – С. 82-83. – 0,08 д.а.

29. Вятрович О. З. Проблеми та етапи управління ризиками підприємства / О. З. Вятрович // Актуальні проблеми фінансової системи України : Збірник тез доповідей та виступів VIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів. – Черкаси, 2011. – Том III. – С. 10-12. – 0,2 д.а.
30. Цар О. З. Аналіз динаміки банкрутства підприємств в Україні та країнах Західної Європи / О. З. Цар // Актуальні проблеми фінансової системи України : Збірник тез доповідей та виступів X Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів. – Черкаси, 2013. – С. 274-276. – 0,1 д.а.
31. Цар О. З. Державне регулювання фінансової санації підприємств: зарубіжний досвід / О. З. Цар // Формування конкурентоспроможної національної економіки: світовий досвід та вітчизняні реалії : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон, 2013. – С. 96-98. – 0,18 д.а.

АНОТАЦІЯ

Цар О. З. Фінансова санація суб'єктів господарювання в економіці України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2017.

У дисертаційній роботі проведено дослідження теорії і практики фінансової санації суб'єктів господарювання, систематизовано та доповнено теоретичні положення щодо організації фінансового оздоровлення підприємств України в умовах глобалізаційних процесів. Сформовано методичне забезпечення діагностики та комплексної оцінки фінансового стану фірми в динаміці: інтегральний показник оцінки динаміки фінансового стану; розроблено залежності факторного впливу на рентабельність, загальну ліквідність та оборотність капіталу суб'єкта господарювання; запропоновано показник оптимізації структури джерел фінансової санації з урахуванням завантаженості капіталу, середньозваженої його вартості та фінансового ризику. Обґрунтовано науково-методичні рекомендації до прогнозування фінансової неплатоспроможності на підставі застосування ризик-орієнтованого підходу. Розроблена модель реструктуризації суб'єктів господарювання. Розкрито напрями державної підтримки у фінансовому оздоровленні суспільно важливих суб'єктів господарювання.

Ключові слова: фінансова криза, банкрутство, фінансова санація, санаційна спроможність, санаційний потенціал, фінансовий стан, реструктуризація, джерела фінансової санації, рентабельність капіталу, загальна ліквідність, оборотність оборотного капіталу, державна фінансова санація суб'єкта господарювання.

АННОТАЦИЯ

Цар О. З. Финансовая санация субъектов хозяйствования в экономике Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2017.

Диссертация посвящена разработке теоретических основ и практических рекомендаций по совершенствованию процесса финансовой санации на предприятиях Украины в условиях становления рыночной экономики.

В первой главе диссертации исследованы имеющиеся в современной экономической литературе подходы к толкованию термина санация предприятий и представлены собственное определение, определены финансовые источники санации, охарактеризованы перспективы использования зарубежного опыта процедур банкротства и санации субъектов хозяйствования в Украине.

Предложено авторское толкование понятия «санация» как комплекс взаимосвязанных мероприятий, направленных на предотвращение банкротства субъекта хозяйствования, включающий восстановление платежеспособности, ликвидности и доходности в краткосрочном периоде, а также обеспечение достаточного уровня конкурентоспособности и финансовой стабильности – в долгосрочном с помощью всех заинтересованных субъектов.

Раскрыт механизм привлечения и использования финансовых ресурсов для обеспечения выживания предприятий в условиях кризиса.

Определены направления использования зарубежного опыта финансового оздоровления субъектов хозяйствования в отечественной экономике.

Во втором разделе диссертационной работы проанализированы методы диагностики кризисного состояния предприятия и оценки вероятности банкротства и обоснован методический подход к определению оптимальной структуры источников финансовой санации, исследована санационная способность отечественных фирм и предложены способы ее оценки, разработан алгоритм оценки эффективности санационных мероприятий субъекта хозяйствования.

Определена целесообразность использования методов диагностики финансового кризиса на предприятии: коэффициентного, экспертного, графического, интегральной оценки, дискриминантного анализа, имитационного моделирования.

Для оптимизации структуры источников финансовой санации в работе предложен показатель, включающий средневзвешенную стоимость капитала, его загруженность и финансовый риск.

Предложены рекомендации для оценки санационного потенциала с помощью факторного анализа рентабельности капитала, его оборачиваемости и ликвидности предприятия.

Разработан методический подход к комплексной оценке динамики финансового состояния на основе интегрального показателя, который

учитывает изменение основных параметров финансовой деятельности субъекта хозяйствования.

В третьем разделе диссертации раскрыто целесообразность использования риск-ориентированного подхода для прогнозирования финансового кризиса субъекта хозяйствования, обоснованы приоритетные направления финансовой реструктуризации предприятий, а также даны предложения по совершенствованию государственной финансовой поддержки оздоровления отечественных фирм.

Уточнено понятие «реструктуризация субъектов хозяйствования». Разработана усовершенствованная модель реструктуризации субъектов хозяйствования.

Доказана целесообразность участия государства в финансовой санации общественно важных субъектов хозяйствования и раскрыты направления государственной поддержки таких предприятий.

Ключевые слова: финансовый кризис, банкротство, финансовая санация, санационная способность, санационный потенциал, финансовое состояние, реструктуризация, источники финансовой санации, рентабельность капитала, общая ликвидность, оборачиваемость оборотного капитала, государственная финансовая санация субъекта хозяйствования.

ABSTRACT

Tsar O. Z. Financial reorganization of entities in the economy of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Economic Sciences. Speciality 08.00.08 – Money, Finance, and Credit. – Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2017.

The theory and practice of entities financial reorganization was analysed; the theoretical principles regarding financial recovery of Ukrainian enterprises in conditions of globalization was systematized and expanded in the thesis. Methodological support diagnosis and comprehensive assessment of the financial condition in dynamics, in particular the integral indicator of estimate of the company financial condition dynamics was formed. Correlation between the factors proposed in the thesis and total profitability, liquidity and turnover of the entity's capital was analysed; the indicator of optimization of reorganization sources structure regarding capital workload, its weighted average cost and financial risk was developed. Scientific and methodological guidance to the financial insolvency forecasting based on the use of a risk-based approach was designed. The model of business entities restructuring was elaborated. The measures of state support for the financial recovery of entities that represent public interest were specified.

Keywords: financial crisis, bankruptcy, financial reorganization, reorganization ability, reorganization potential, financial state, restructuring, sources of financial reorganization, profitability of the capital, total liquidity, working capital turnover, state financial reorganization of the entity (receivership).

Підписано до друку 27.02.2017 р. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 74

Друк СПДФО Марусич М. М. Свідоцтво №1252 від 30.12.1996
м. Львів, пл. Осмомисла, 5/11
тел./факс: (032) 261-51-31
e-mail: interprint-m@rambler.ru